

סיכום והמלצות של הועדה לניטור התכנית ל"הידרולוגיה ומשאבי מים" באוניברסיטה העברית

חברי הועדה:

דני אטאס (א"ע), בריאן ברקוביץ (וייצמן), גדעון דגן (אונ. ת"א),

יוסי יחיאלי (המכון הגאולוגי), אורי שמיר (טכניון, יו"ר)

11 ביולי 2013

רקע

הועדה התבקשה על ידי הנהלת האוניברסיטה לבחון את התכנית בתום שלוש שנים מהיווסדה. הועדה קיבלה מסמך מיו"ר התכנית פרופ' חיים גבירצמן, העבירה ללשכת הרקטור הערות ושאלות, וקיבלה מסמך מעודכן מיו"ר התכנית. ב-11 ביוני 2013 קיימה הועדה יום פגישות ודיונים באוניברסיטה, ובעקבותיו היא מתכבדת להגיש להנהלת האוניברסיטה את המלצותיה.

מימצאים

1. התכנית מקובלת כראויה ומביאה תועלת לאוניברסיטה, למשק המים בארץ ואף מעבר לכך, על ידי כל הדרגים: דקני שלוש הפקולטות, קבוצת חברי הסגל המשתתפים בתכנית שהופיעו בפנינו, ראש המכון למדעי כדור הארץ, תלמידים לתואר מוסמך ודוקטור.
2. נשיא האוניברסיטה, הרקטור וסגנו הביעו תמיכה עקרונית בתכנית, גם אם ראו קשיים ובעיות ביישומה.
3. יו"ר התכנית פרופ' חיים גבירצמן מסיים את תפקידו. פרופ' אפרת מורין מתמנה יו"ר התכנית לתקופה של שלוש שנים. התרשמנו כי כל הגורמים רואים בפרופ' מורין מובילה ראויה.
4. ביסוס התכנית על שלוש פקולטות ושלושה קמפוסים מהווה בעייה אובייקטיבית משמעותית ביותר, הן מבחינת ניהולה האדמיניסטרטיבי, והן מבחינת השתתפותם של המורים והתלמידים בתכנית. עם זאת, לא שמענו כל דעה הטוענת שבעיה זו מעמידה בספק את זכות הקיום של התכנית. נהפוך הוא, שמענו בעיקר על הצורך להתמודד עם הקשיים ועל הדרישה מהנהלת האוניברסיטה לעשות לפתרון הבעיות. מן התלמידים שמענו פחות טענות על הקושי הנובע מן המרחקים מאשר מן המורים.
5. הנהלת האוניברסיטה הדגישה את המחסור בתקציבים, המקשה להיענות לדרישות רבות המגיעות בכיוונים שונים. עם זאת, התרשמנו כי כמה מן הקשיים יכולים להיפתר במסגרת האמצעים הארגוניים העומדים לרשות האוניברסיטה בלווית תוספת מסוימת של משאבים יעודיים.
6. נראה כי בשלב זה לא נוצר עדיין חיבור אופטימלי בין החוקרים בשלוש הפקולטות - במחקרים משותפים ובהנחיית תלמידים.
7. התרשמנו שמאגרי המומחים במכון הגיאולוגי ובוולקני מהווים פוטנציאל רב חשיבות להוראה ולהשתתפות במחקרים במסגרת התכנית.
8. רבים תמכו בהרחבת התכנית לשפה האנגלית, כחלק מהותי ממאמץ להפוך את התכנית לבינלאומית.
9. נאמר לנו ע"י חברי סגל ותלמידים כי לתכנית "מדעי הקרקע והמים" בפקולטה לחקלאות, מזון וסביבה ברחובות יש "מיתוג" גבוה בקרב תלמידיה, ולא כולם מעוניינים במיתוג של "הידרולוגיה ומשאבי מים".
10. תלמידים אמרו כי אין גמישות מספקת בבניית תכנית הלימודים מבחינת מספר, תוכן ומיקום (באיזה קמפוס) הקורסים הניתנים, וכן עקב קושי המילוי דרישות קדם.
11. נאמר לנו כי תואר הניתן על ידי התכנית מהווה יתרון במציאת תעסוקה.

12. תלמידים הצביעו על הבדלים ופערי איכות בקורסים בפקולטות השונות.
13. לאחרונה הורדה מכסת הנ"ל למוסמך בפקולטה לחקלאות מ-32 ל-24. זה יצר מיד "זעזוע" ואי-ודאות בקרב הסטודנטים.
14. ענין בית הספר לסביבה הובא לידיעתנו רק בעת ישיבת הועדה. אי לכך, המידע שקיבלנו על מהותו, מצבו הנוכחי, ותכניותיו לעתיד של ביה"ס לסביבה היה עקיף. הרושם שקיבלנו הוא כי הקמת בית הספר לסביבה הינה עובדה מוגמרת, אולם ביה"ס לסביבה עדיין לא הגיע לכלל גיבוש ויציבות. כמו כן, שמענו דעה כי על פי הניסיון עם התכנית ללימודי סביבה יש חשש שהכללת התכנית להידרולוגיה ומשאבי מים במסגרת ביה"ס לסביבה עלולה להביא לדילול הבסיס המדעי שלה.
15. התוכנית מתבססת על מחויבותם ורצונם הטוב של הדיקנים, הסגל, ומרצים ממכון וולקני והמכון הגיאולוגי. אין לתכנית תקנים ייעודיים, ואין תקציב מסומן המבטיח את המשך קיומה של התוכנית לאורך זמן, אף שבשלב זה נראה שכל השותפים מחויבים לתוכנית.

המלצות

1. להמשיך לקיים את התכנית להידרולוגיה ומשאבי מים כתכנית ייחודית באוניברסיטה.
2. לא לכלול – בעת הנוכחית - את התכנית במסגרת ביה"ס לסביבה ולהכריז על כך בצורה ברורה (על מנת לא ליצור אי-ודאות בניהול התכנית ובקרב תלמידיה). יש להמתין עד שביה"ס לסביבה יבשיל ואז לבחון את התועלות לעומת הסיכונים של הכנסת התכנית להידרולוגיה ומשאבי מים לביה"ס לסביבה.
3. יש לעשות באופן מיידי להשוואת הדרישה לנ"ל בתכנית מוסמך בין הפקולטות, אלא אם תובא ע"י הדקנים ופרופ' מורין הצעה אחרת.
4. להבטיח בסיס קבוע ומוצק לאדמיניסטרציה של התכנית, גם כאשר מתחלפים יו"ר התכנית ודקני הפקולטות. ברור כי בעת הנוכחית המקום המתאים הוא המכון למדעי כדור הארץ. הבסיס צריך לכלול מזכירות ומקום לתלמידים להתכנס ביחד, גם לאלו המגיעים מרחובות והר הצופים, על מנת לעודד את יצירת "הערך המוסף" של תכנית משותפת.
5. לסייע בתנועת תלמידים בין הקמפוסים ושהותם בקמפוס שאינו קמפוס האם שלהם, כולל האפשרות למסד מערכת הסעה ו/או סיבסוד עלות הנסיעה.
6. למצוא הסדר לנושא המלגות: ככל הנראה מתן המלגה בפקולטת האם עם "צביעתה" כמציבה את התלמיד בתכנית להידרולוגיה ומשאבי מים ומחייבת אותו לתכנית הלימודים וההשתלמות שלה.
7. לפעול ולתמרץ הגברת הסינרגיה ושיתוף פעולה בין המורים בשלוש הפקולטות, באמצעות מענקי מחקר גרעיני (seed) צנועים, המוגשים על ידי מורים מפקולטות שונות.
8. לדרוש מן התכנית לפתח ולהדגיש:
 - 8.1. הגשת הצעות מחקר לגורמים מממנים חיצוניים ותחרותיים, כולל כתנאי (לא קשיח) לקבלת מענק גרעיני.
 - 8.2. פרסום תוצאות המחקרים בכתבי עת בעלי מעמד בינלאומי גבוה, כמדד חשוב להוכחת הצלחת התכנית.
 - 8.3. העשרת תכנית הלימודים בקורסים נוספים אשר יממשו את החזון של תכנית מקיפה, לרבות בחינת האפשרות להוסיף קורסים בתחומים כמו כלכלה, ניהול משאבים, פוליטיקה, אתיקה, משפט – תוך שמירה על מיקודה ורמתה הגבוהה של התכנית. ראוי להעלות נושא זה לדיון והחלטה של התכנית עם הפקולטות השותפות.
 - 8.4. השוואת תכנים ורמה של קורסים בעלי אותו שם והעדר כפילות מיותרת בין קורסים בשלוש הפקולטות.
 - 8.5. יצירת תשתית משתפת של התלמידים והמורים בשלוש הפקולטות, באמצעות הנחיות משותפות, סמינרים, סיורים, כנסים.
 - 8.9. לעודד השתתפות חוקרים מן המכון הגיאולוגי ומוולקני בהוראה ומחקר במסגרת התכנית, על ידי מתן תמריצים של שכר והכרה אקדמית נאותה.

10. לבחון הרחבת התכנית לשפה האנגלית על מנת למשוך תלמידים מחו"ל, תוך שמירה על המחויבות ליצירת קאדר של בוגרים הפועלים בארץ.
11. קביעת תקנים ייחודיים לתכנית עשויה להעניק לה את בסיס שיבטיח את המשך תיפקודה היציב לאורך זמן ולסייע בהתמודדות עם קשיים שהועלו בדו"ח זה. לאור זאת, יש לבחון אפשרות תיקון סגל התכנית במהלך השנים הקרובות.
12. לחזור ולבחון את התכנית בתום מספר (כשלוש) שנים נוספות.

חברי הועדה

דני אטאס כריאן ברקוביץ' אדצ'ון דאן יוסי יחיאל'י אורי שאיר (יו"ר)